מפניני הפרשה - מאמר

שיחתם של עבדי אבות

אברהם אבינו שולח את אליעזר לשליחות חשובה ביותר, למצוא אשה ראויה לבנו יצחק ממבני משפחתו שבחרן. כשהגיע אליעזר לחרן עם עשרה גמלים נושאים מכל טוב אדוניו, הוא נושא תפילה לקב"ה שיצליח את דרכו: **"ויאמר ה' אלוקי אדני אברהם הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדני אברהם".**

אליעזר מוסיף לתפילתו סימן היכר להצלחתו במשימה: **"...והיה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אתה הוכחת לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם אדני".** (פרק כד' יב')

מקשה על כך האלשיך בפירושו לתורה - מדוע היה צריך אליעזר לעשות את כל זה ולא הסתפק בתפילתו של אברהם אבינו להצלחת השליחות?

"ראוי לשים לב ולבקש טוב טעם אל אליעזר...ומי כמוהו חכם ורב ורם, הוא דמשק אליעזר, דולה ומשקה מתורתו לאחרים וזיו איקונין דומה לאברהם. מה ראה על ככה ומה הגיע אליו ומה צורך היה לו לעשות הדבר ההוא".

באחת מתשובותיו כתב שאליעזר ידע שלכל אדם יש בחירה חופשית, וחשש שמתוך הבחירה החופשית, תתנגד משפחתה של הנערה לשולחה, ולכן יצר מערכת תרחישים אשר התקיימותם תקשה על משפחתה לסרב לשלחה.

"כי אמר הנה אין ספק כי הבחירה חפשית ביד כל אדם, ואולי כי אחי אדניו יתנו כתף סוררת לבלתי שמוע אל דבריו וימאנו לתת את בתם למרחקי ארץ לאיש אשר לא ידעוהו...

...על כן רצה לסכור את פיהם בנסיון הלזה באמור להם הנה כזה וכזה שאלתי מאת ה', ויקם ה' את דברי ככל היוצא מפי...ואין השגחה מוחשת גדולה מזו, כי אין זה כי אם שמה' יצא הדבר..."

תשובתו שופכת אור על מושג "הבחירה החופשית", שביכולתה לעמוד גם מול תפילת צדיק הקרוב כל כך לקב"ה, כמו אברהם אבינו.

לאור החיים יש תשובה אחרת ולפיה לא מספיק שתפילה תצא מפי אדם ראוי, אלא גם מבצע השליחות המעשה, צריך שיהיה אדם ראוי לקבלת התפילה.

"יאמר ה' וגו' הקרה וגו'. בטוח היה אליעזר באדונו שתפילתו מקובלת אשר התפלל הוא ישלח מלאכו וגו' וחוסיף הוא להתפלל שיהיה הוא ראוי ליעשות הדבר על ידו, כי ימצא לפעמים שתהיה מניעה לקיים דברי התפילה מצד האמצעי, לזה התפלל לאלוקי אדונו שיקרה לפניו:

וטעם שהוצרך לעשות סדר זה, כי חש לבל יטעוהו משפחת אברהם כשידעו כי הוא מצווה ועומד לקחת בת מהם יתנו לו שפחה משפחותם אשר אתם בבית ויאמרו כי היא מזרעם לזה נתחכם ועשה כסדר זה בהבחנה מובחקת שהיא הותרנות המופלאת שנותנת יותר ממה ששאל ממנה.

גם בזה ידע אותה ידיעה צודקת כי היא מבית אברהם שהשיחה לפי תומה מכלי דעת דבר ממנו כי אותה יבקש ופתח דבריה האירו באומרה (פסוק כ"ד) בת בתואל וגו':

אין ספק שתשובתו של אור החיים מעלה נקודות למחשבה לגבי שיקול הדעת הראוי בחירת שליחים שלנו למשימות החשובות עבורנו.

החל מבחירת שליח הציבור לתפילות של כל השנה וביותר בימי ראש השנה ויום הכיפורים – קולו היפה והערב, מול אישיותו וגדלותו בתורה, ועד לבחירת הגננות, המחנכים והמחנכות שעוסקים בשליחות הכה חשובה – חינוך ילדינו ועיצוב אישיותם והשקפתם.

בין אדם לחבירו

כשאדם אומר דברים בתום לב, מבלי לדעת את התוצאות הצפויות ובלי כל רצון לעורר מדנים, אנשים נוטים לקבל את הדברים כעובדות.

גם ההלכה, במקרים מסוימים, מקבלת דברים כאלו כעובדות כגון עדות על מותו של פלוני כדי להתיר את אשתו מעגינות, ובעניין קביעת כשרותם של מוצרי מזון, או במצבים שבהם ממילא יתגלו הדברים בסופו של דבר.

מכל מקום, בעניין איסור קבלת רכילות, אסור לקבל דברי רכילות כעובדות אפילו כשהדברים נאמרו בתום לב.

שואל ומשיב

שאלה: המסיר מזוזה מפתח ביתו כדי לבודקה, ונמצאה כשרה, האם כשחוזר לקובעה בפתח ביתו יצטרך לחזור ולברך לקבוע מזוזה, או לא?

תשובה: מרן בשו"ע אורח חיים סימן ח' פסק, שהפושט טליתו אפילו היה בדעתו לחזור ולהתעטף בו מיד, צריך לברך כשיחזור להתעטף בו. והרמ"א בהגה כתב: **"ויש אומרים שאם היה בדעתו לחזור ולהתעטף בו אינו מברך".** הפוסקים האחרונים הסכימו לפסיקת הרמ"א בעניין זה, כמבואר בב"ח, בט"ז, במגן אברהם, באליה רבה ובשו"ע הרב ועוד.

אעפ"י שהספרדים קבלו הוראות השו"ע, מכל מקום כתב מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל, שקיבל מרבותיו, שאפילו במקום שמרן פוסק שצריך לברך, שב ואל תעשה עדיף במקום חשש ברכה לבטלה, ופסק ברכות להקל. וכן כתב בספרו ברכי יוסף אורח חיים, וכן פסק הגאון רבי יוסף חיים בבן איש חי. לכאורה לפי זה גם המסיר מזוזה כדי לבודקה, כשחוזר לקובעה אינו צריך לחזור ולברך.

אולם יש לחלק ולומר שבמזוזה לדברי הכל צריך לחזור ולברך, הואיל ובשעה שהסירה מפתח ביתו על מנת לבודקה לא ידע אם יחזור לקובעה מחדש אם תמצא כשירה, או שמא תימצא פסולה ויצטרך לקבוע מזוזה אחרת, לכן גם כשנמצאת כשירה הרי הוא כנמלך וצריך לחזור ולברך כשקובעה מחדש.

הגאון רבי ברזילי יעב"ץ בספר לשון לימודים התלבט בעניין זה ולא הכריע, אך רבי שלמה בספר שנות חיים כתב שעליו לחזור ולברך לקבוע מזוזה.

אמנם יש פוסקים אחרונים הסוברים שבכל זאת אין לחזור ולברך, ומהם שו"ת מהר"ם שיק, הגאון רבי יצחק שמלקים ובעל ערוך השולחן, אולם רבים הם הפוסקים המחלקים בין ברכה חוזרת על טלית לבין קביעת מזוזה, וסוברים שבמזוזה יש לחזור ולברך, ובכללם הגאון רבי גדליה חיון והגאון רבי אליהו מני בשו"ת מעשה אליהו בסימן ר"ח שפסק שיש לברך, והעיד שכן המנהג.

סיכום: המסיר מזוזה מפתח ביתו ובודקה על ידי סופר סת"ם, ונמצאה כשירה, כשחוזר לקובעה, צריך לברך בשם ומלכות וכל שכן אם נמצאת פסולה וקובע מזוזה אחרת במקומה, שצריך לברך. (עפ"י שו"ת יחווה דעת)

מפניני הפרשה - רעיון

הרמז בשני הצמידים

בראשית פרק כד' ב', אברהם אבינו מטיל על אליעזר משימה חשובה ביותר, למצוא אשה ליצחק, מארצו ומולדתו – מחרן: **"ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו שים נא ידך תחת ירכי: ואשביעך בה' אלוקי השמים ואלוקי הארץ אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו: כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק".** בהמשך כאשר עמדה רבקה במבחן החסד להתאמה לאשת יצחק: **"ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם".**

אליעזר נתן לרבקה "שני צמידים" ופירש רש"י: ושני צמידים - רמז לשני לוחות מוצמדות. עשרה זהב משקלם - רמז לעשרת הדברות שבהן.

נראה לומר שרש"י בפירושו נותן תשובה לשאלה: מדוע נרמזו שתי הלוחות בצמידים דווקא ולא בשרשרת או טבעת או עגיל מזהב?

מפירושו של רש"י נראה לומר שכוונתו היא שאומנם אליעזר עבד אברהם ערך לרבקה מבחן חשוב מאוד – מבחן החסד, בכך שביקש ממנה שתשקהו מעט מים, והיא טרחה והשקתה גם את עשרת גמליו, עד שכילו לשתות.

אבל אליעזר רמז לה שאין די בכך, מפני שבשתי הלוחות יש עשר דיברות, המחולקים כך: חמישה ראשונים הם בענייני אמונה בה' ומצוות בין אדם למקום, וחמישה אחרונים בעניינים שבין אדם לחבירו.

הצמידים רומזים על כך שאין להפריד ביניהם, השלמות הנדרשת היא בשמירה גם על המצוות שבין אדם למקום וגם על המצוות שבין אדם לחבירו.

רמז חשוב זה מופיע גם בדברי משה רבנו באומרו בדברים פרק ט' יז': **"ואתפוש בשני הלוחות, ואשליכם מעל שתי ידי".**

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

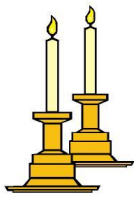
יצחק בן סלחה שרם ז"ל	סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר הי"ד
ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה	יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה
שלמה בן חנה יחזקאל ע"ה	יעקב בן פרץ ונינה מימון ז"ל
רוברט עזריאל בן שלמה קרמר ז"ל	מישאל בן אביגיל פוזיילוב ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

שלומית בת הרב מאיר האוזמן ז"ל	
מזל בת יעיש דהרי ע"ה	אימי רחל בת ליזה בוחניק ע"ה
ליזה בת קציעה אלנתנוב ז"ל	יפה בת מרים פוזיילוב ע"ה
בונו בת אסתר באנגייב ז"ל	ליזה בת רחל גאפסו ז"ל

בס"ד כג' לחודש מרחשוון ה'תשפ"ו
שנה שלושים ושתים גיליון מס' 08
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים
חשמונאים (שעון חורף)
כניסת השבת: 16:23
יציאת השבת: 17:21
זמן רבנו תם: 17:56

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת חיי שרה
שבת מברכין
מפטירים

"וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים"
(מלכים א' פרק א' – א')

שינת קבע על מיטתו ביום עפ"י שו"ע בסימן מז' ופוסקים אחרונים

אדם שבירך ברכות התורה בבוקר, ובמשך היום ישן שינת קבע על מיטתו, נחלקו הפוסקים הראשונים האם כשמתעורר צריך לחזור ולברך ברכת התורה.

טור

הטור בסימן מז' הביא את דברי אביו (הרא"ש) שצריך הוא לחזור ולברך: **"...כתב א"א ז"ל בתשובת שאלה שאף ביום אם ישן שינת קבע על מטתו הוי הפסק וצריך לחזור ולברך יד)אבל אם רגיל להתנמנם מיושב על אצילי ידיו שינת עראי היא ולא הוי הפסק ואפילו שכב על מטתו ולא ישן לא הוי הפסק דבעודו נעור דעתו על למודו..."**

האגור

לעומתו הבית יוסף בסימן מז', יא' ציין את דברי האגור שאביו הנהיג שבמקרה זה לא צריך לחזור ולברך: **"...וכתב עוד האגור (שם) שאביו ז"ל הנהיג שלא לברך ביום אפילו אחר שינת קבע וכן ראוי לעשות כי המיקל בברכות במקום שיש מחלוקת הרי זה לא הפסיד כי הברכות אינן מעכבות..."**

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן בשו"ע סימן מז' סעיף יא' כתב בסתם ששינת קבע ביום מהווה הפסק ואם כן צריך לחזור ולברך, וכתב ביש אומרים ששינת קבע ביום לא מהווה הפסק ואם כן לא צריך לחזור ולברך, וסיים שנהגו שלא לברך: **"שינת קבע ביום, על מטתו, הוי הפסק. ויש אומרים דלא הוי הפסק, וכן נהגו".**

במשנה ברורה ס"ק כה' כתב שהיות ופוסקים רבים סוברים שבמקרה כזה צריך לחזור ולברך, החוזר ומברך "לא הפסיד".

ילקוט יוסף

המנהג הוא שהישן שינת קבע ביום על מיטתו כשקם אינו חוזר ומברך את ברכות התורה, שספק ברכות להקל וכן פסק להלכה ב 'ילקוט יוסף' בסימן מז' - כו', אולם הוסיף שנכון שיברך ברכות התורה בהרהור הלב: **"הישן ביום שינת קבע על מטתו, אין השינה ביום נחשבת להפסק כדי שיצטרך לברך שנית ברכות התורה קודם לימודו, אפילו אם החליף בגדיו. ונכון שיברך ברכות התורה בהרהור".**

סיכום: הישן שינת קבע ביום על מיטתו כשקם אינו חוזר ומברך את ברכות התורה, ונכון שיברך ברכות התורה בהרהור הלב.

הישן שינת קבע בלילה ונעור בלילה

מרן פסק בשו"ע סימן מז' סעיף יב': "אף אם למד בלילה, הלילה הולך אחר היום שעבר ואינו צריך לחזור ולברך כל זמן שלא ישן.

משנה ברורה

וכתב על כך ב 'משנה ברורה' בס"ק כח' ששינה בלילה מחייבת לכל הדעות לחזור ולברך ברכות התורה, ולכן אם ישן בתחילת הלילה והתעורר במשך הלילה ורוצה ללמוד תורה, יחזור ויברך ברכות התורה.

"...אבל אם ישן שינת קבע על מטתו אפילו בתחלת הלילה חשיב הפסק ואפילו היש אומרים שבסעיף יא' מודו בזה".

הניעור בלילה האם יברך ברכות התורה

לגבי אדם שהיה ער כל הלילה - האם צריך לברך ברכות התורה בבוקר הדבר תלוי בשאלה: האם ברכת התורה תלויה בהפסק, כמו כל שאר המצוות, שרק כאשר מסיח את דעתו מקיומן צריך לחזור ולברך ולפי זה אדם שהיה ער כל הלילה אינו צריך לברך, או שמא החובה היא לברך כל יום מחדש ללא קשר להפסקה בלימוד, ולפי זה אדם שהיה ער כל הלילה צריך לברך? כאמור לעיל מרן פסק בשו"ע סימן מז' סעיף יב': "אף אם למד בלילה, הלילה הולך אחר היום שעבר ואינו צריך לחזור ולברך כל זמן שלא ישן.

רבי עקיבא איגר

בהגהות רע"א על המג"א סעיף קטן יב' חידש שמי שישן בצהריים שינת קבע ואח"כ נשאר ער כל הלילה יכול לברך לכל הדעות ברכות התורה.

משנה ברורה

ב 'משנה ברורה' בס"ק כח' כתב את הספק הנ"ל ופסק שבמקרה שהיה ער כל הלילה, כיוון שהדבר ספק אם יחזור לברך ברכות התורה, ייצא ידי חובה על ידי שמיעת ברכות התורה מאדם שישן במשך הלילה. בהמשך פוסק ה 'משנה ברורה' להלכה את דברי רבי עקיבא איגר הנ"ל.

ילקוט יוסף

למעשה, כתבו הפוסקים שכאשר לומד תורה בלילה, צריך לברך בבוקר מיד עם עלות השחר וכן כתב בילקוט יוסף בסימן מז' סעיף ח': **"הניעור כל הלילה, וכמו שנהגו ישראל קדושים בלילי חג השבועות והושענא רבה...חייב לברך ברכות התורה בזמן עלות השחר, שכן דעת מרן ורוב הפוסקים, וכן הסכים האר"י ז"ל, ונמשכו אחריו כל גדולי המקובלים. וכן פשט המנהג בכל תפוצות ספרד. וידוע שבמקום מנהג אין אומרים "ספק ברכות להקל"..."**

פסקי תשובות

בספר 'פסקי תשובות' סימן מז' אות טז' פסק שאדם הלומד תורה כל הלילה, בעלות השחר צריך להפסיק מלימוד ולברך ברכות התורה: **"...ולכתחילה יש למי שניעור כל הלילה ליזהר להפסיק לימודו מיד עם עלות השחר, כי משעה זאת ואילך חלה עליו חובת ברכת התורה..."**

סיכום: שינת בלילה מחייבת לכל הדעות לחזור ולברך ברכות התורה, ולכן אם ישן בתחילת הלילה והתעורר במשך הלילה ורוצה ללמוד תורה, יחזור ויברך ברכות התורה. וכן הניעור כל הלילה, ולומד תורה חייב לברך ברכות התורה בזמן עלות השחר.

פינת העורך

כתב רבנו בחיי: אליעזר פתח את תפילתו בחסד "ועשה חסד עם אדוני אברהם" וסיים את תפילתו בחסד "ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני", כי חכם גדול היה – דולה ומשקה מתורת רבו.

וידע את הסוד, כי כשם שהאדם נוהג, נוהגים עימו, וכל המרחם על הבריות, מרחמים עליו מן השמים, והואיל ואברהם גמל חסד עם הבריות, ומידתו מידת החסד, ככתוב "חסד לאברהם", ראוי שתהיה ההנהגה עימו בחסד.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאלישיב ותהילה לב טוב היקרים הי"ו לרגל נישואיהם, ולמשפחותיהם, משפחת לב טוב הי"ו ומשפחת בוחניק הי"ו.
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לרב אביתר ונווה ביתו כוכב חזני הי"ו להם ולכל בני משפחותיהם לרגל הולדת בנם מאור הי"ו והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

עניית אמן אחרי ברכה של גוי

הגדרה מי הם הכותים

שומרונים, הגויים שהביא מלך אשור מכותא ומארצות אחרות והושיבם בערי שומרון אחרי הגלותו את עשרת השבטים.

השומרונים נקראים "כותים" על שם העיר כותא, שרובם הובאו ממנה.

הכותים היו מחזיקים בהרבה מצוות, עד שאמרו עליהם: **"כל מצוה שהחזיקו בה כותים, הרבה מדקדקים בה יותר מישראל"**, אלא שלא היו בקיאים בהרבה מצוות, והיו חשודים בהרבה דברים ולא היו נאמנים עליהם, ואף קבעו להם את הר גריזים כמקום מקדשם, במקום בית המקדש שבירושלים.

יש אומרים, שהכותים גרי אריות הם, שלא קיבלו עליהם את קיום המצוות אלא מפחד האריות שהיו טורפים בהם, אך הם נשארו עובדי עבודה זרה, כמסופר במלכים ב' (פרק י"ז).

ויש סוברים שהכותים גרי אמת הם, שנתגיירו אחר כך בלב שלם, ודינם כישראל. בתקופה מאוחרת יותר, מצאו אצל הכותים דמות יונה בראש הר גריזים, שהיו עובדים אותה, ומאז גזרו עליהם חכמים ועשו אותם כגויים גמורים לכל דבריהם.

מקור בתלמוד

בגמרא במסכת ברכות דף נא. מובא: **"...ועונין אמן אחר ישראל המברך, ואין עונין אמן אחר כותי המברך, עד שישמע כל הברכה כולה"**.

ומפרש רש"י שעונים אמן אחרי ישראל המברך – זאת אפילו אם לא שמע אלא סוף ברכה, אבל לא עונים אמן אחרי ברכה של כותי, זאת מחשש שמא בירך להר גריזים, ומשמע מדבריו שמחלק בין ברכה של כותי לברכה של גוי.

רבנו יונה

לדעת רבינו יונה על הרי"ף מסכת ברכות דף מ. כיום אין הבדל בין כותי לגוי, ובשניהם, אם שומע ממנו את כל הברכה עונה אמן אחר ברכתו, ואם לא אינו עונה אמן.

"עונין אמן אחר ישראל המברך. ואף על פי שלא שמע כל הברכה כיון ששמע שהזכיר את השם, עונין אחריו אמן.

אבל אין עונין אמן אחר כותי המברך, עד שישמע כל הברכה פירוש כשאינו שומע אלא הזכרת השם בלבד אין לו לענות אמן, דשמא כוונתו לעבודה זרה אבל כששומע כל הברכה עונה אחריו אמן, דמוכחא מילתא שאין כוונתו לעבודה זרה כיון שאומר הברכה.

ויש אומרים דדוקא על הכותי עונין אמן כששומע כל הברכה, אבל אחר הנכרי (שאינו כותי) **אין עונין אמן כלל דודאי אינו מתכוין אלא לעבודה זרה.**

ועכשיו כיון שכבר גזרו על הכותים ועשאום נכרים גמורים אפילו ישמע כל הברכה מפיו אינו עונה אחריו אמן.

ונראה למורי הרב נר"ו שאפילו אחר הנכרי עונין אמן כיון ששומע כל הברכה מפיו, שמאחר שאנו שומעין שמברך על הדבר לשם, אף על פי שהוא אינו יודע מהו השם שהוא חושב שהעבודה זרה הוא הבורא אפילו הכי כיון שכוונתו לשם ואנו שומעין כל הברכה מפיו עונין אמן אחריו והכותי בזמן הזה כמו נכרי דינו ועונין אחריו אמן כששומע כל הברכה מפיו..."

פסיקת הטור

וכן נפסק להלכה הטור אורח חיים בסימן רטו' שאין הבדל לעניין זה בין כותי לגוי, ובשניהם אין לענות אמן אחר ברכתם, אפילו שמע מהם את כל הברכה:

"ואם היה מברך אפיקורס או כותי או עובד גילולים או תינוק המתלמד או שהיה גדול ושינה ממטבע הברכות אין עונין אחריו אמן"

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

כן ניתן לדייק מלשון פסיקת מרן להלכה בשו"ע בסימן רטו' סעיף ב', שאין לענות על ברכה של גוי, אפילו אם שומעים ממנו את כל הברכה. ולדעת הרמ"א בהגה, אם שומעים מהגוי את כל הברכה, עונים עליה אמן.

"השומע אחד מישראל מברך אחת מכל הברכות, אף על פי שלא שמע כולה מתחילתה ועד סופה, אף עפ"י שאינו חייב באותה ברכה, חייב לענות אחריו אמן, אבל אם היה המברך אפיקורוס או כותי או תינוק, או היה גדול ושינה ממטבע הברכות, אין עונין אחריו אמן. הגה: ועונין אמן אחר עכו"ם, אם שמע כל הברכה מפיו (הר"י פרק אלו דברים)".

משנה ברורה

כך כתב במשנה ברורה בסימן רטו' ס"ק י' בביאור פסיקת מרן, שלדעת מרן אין לענות אמן על ברכה של כל גוי, אפילו אם שומעים ממנו את כל הברכה, וציין שהגר"א חולק על כך, ולדעתו השומע את כל הברכה מגוי עונה אמן אחר הברכה.

"אבל אם היה וכו' - מדכייל אפיקורוס וכותי בהדי תינוק וגדול ששינה משמע דחדא דינא אית להו וכי היכי דבתינוק וגדול ששינה אפילו שמע כל הברכה מפיהם לא יענה אמן דהברכה היא לבטלה כן הוא הדין באלו, ואף על גב דבגמרא אמרינן שאף בכותי עונין אם שמע כל הברכה מפיו היינו קודם שמצאו להן דמות יונה בהר גרזים שהיו עובדין לה, אבל אחר כך לא, דכונתן להר גרזים ואפיקורוס נמי אין כוונתו לשמים אלא לעבודת גילולים והגר"א בביאורו פסק דבאלו השנים אם שמע כל הברכה מפיו עונה אחריו אמן".

בס"ק יב' ביאר במשנה ברורה, את דעת הרמ"א שפסק שאם שומעים מגוי את כל הברכה עונים אמן אחר ברכתו, והוסיף שלדעת הט"ז זו רשות ולא חובה. **"שמע כל הברכה - שאין דרך העובד גילולים לכוין לעבודת גילולים כשמזכיר השם, (ונראה דהוא הדין במי ששמע מאחד שהמיר דתו לע"ג) ומכל מקום דעת הט"ז דאין עליו חיוב לענות בעכו"ם רק רשות".**

פסקי תשובות

וכן כתב בספר פסקי תשובות בסימן רטו' אות ו' שלדעת הרמ"א לענות אמן אחרי ברכתו של גוי, אפילו אם שומע ממנו את כל הברכה זו רשות ולא חובה. כמו כן כתב כיצד יש לנהוג לגבי עניין אמן לאיחולים של גוי.

"ועונים אמן אחר עכו"ם אם שמע כל הברכה מפיו. אך אינו חובה אלא רשות, ויש הנוהגים לא לענות אמן אחריהם. ובכל ענין אין הדברים אמורים אלא כשהנכרי מברך כנוסח חז"ל (בלשון הקודש או בשאר לשונות העמים), אבל אם מברך או מאחל איזה ברכה ליהודי ומזכיר שם שמים בברכתו, אין לענות אמן אחר ברכתו כי שמא כוונתו לשם העבודה זרה שלו, אבל אם אומר ליהודי אלוקיך יעזרך וכדומה רשאי לענות אמן".

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן רטו' סעיף ב' פסק כדעת מרן שאין לענות אמן אחרי ברכה של גוי, אולם חילק בין נוצרים שנחשבים עובדי עבודה זרה לבין מוסלמים שאינם עובדי עבודה זרה.

"השומע אחד מישראל שמברך אחת מכל הברכות, אף על פי שלא שמע את כל הברכה מתחלה ועד סוף, וגם אינו חייב באותה ברכה, חייב לענות אחריו אמן. אבל אם היה המברך אפיקורוס או כותי, אין עונין אחריו אמן. ואפילו אם שמע את הברכה מתחלה ועד סופה, אינו עונה אחריו אמן. במה דברים אמורים בנוצרי, אבל אם שומע ברכה ממוסלמי, עונה אחריו אמן. והשומע ברכה ממחללי שבת בפרהסיא שבימינו, עונה אמן אחר ברכתם.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ו' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד**". מלבי"ם מבאר שאת המזמור הזה אמר דוד המלך, כשחלה במחלה כבידה וארוכה אחרי מעשה בת שבע, כשהוא מתמודד עם שני דברים. א – מחלתו הקשה. ב – האויבים שלו שמירדו את חייו. יוצא אם כן שבאותה תקופה היו לדוד המלך שני אויבים הפנימי – מחלתו, והחיצוני אויביו: "**מבואר כי מזמור זה התפלל עת חלה חולי כבד וארוך, אחר מעשה של בת שבע, כאשר קבלו חז"ל, והתפלל על חליו (ב' ז'). אבל גם אויביו שטמוהו וימררוהו בעת החיא, עד שהורע זה בעיניו יותר מן חליו, והתפלל גם עליהם (ז' יא'), עד שהמזמור בכללו, ידבר על שני מיני האויבים המכתירים את האדם, האויב הדבוק בו מתולדתו, שהם מזגי גופו ולחותיו המתקוממים עליו להחליאו ולהמיתו, והאויבים החיצוניים שהם זולתו מבני אדם:**

את פסוק ב': "**ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני**" מבאר מלבי"ם שדוד המלך מתייחס לשני מיני כעס: אף וחמה ומבאר את ההבדל ביניהם: "**יש הבדל בין האף ובין חמה, שהאף הוא הכעס הנגלה, והחמה היא תבערת אש הכעס בנסתר בנטירת שנאה ואיבה, ויהיה לפעמים אף בלא חמה אם רק מראה לו פנים נזעמים ואהבה במצפוניו, וחמה בלא אף אם מסתיר אפו ואיבתו, ויש הבדל בין תוכחה וייסור. התוכחה היא בדברים רכים, והייסור בו יאסור את נפשו בדברים קשים או ביסורים ממש, ותוכחת ה' עלי עוון, הוא לפעמים שלא יחטא בעתיד, וזה נקרא תוכחה, ודוד בקש שתוכחה זו לא תהיה באף רק בדברים רכים כאב את בנו.**

ולא הוצרך לבקש שלא יהיה בחמה ונטירת איבה, כי האויב לא יוכיח ולא ישתדל להשיבו אל דרך הנכונה, והתוכחה המגולה תהיה תמיד מאהבה מסותרת, ולא בקש רק אל באפך תוכיחני, ולפעמים יביא ה' יסורים על האדם בעבור החטא שכבר חטא, וייסורים האלה בהכרח הם באף, כי המיסר מראה בנגלהו שקוצף על המיוסר, ולכן בקש שעכ"פ אל בחמתך תיסרני. שלא יהיה מאיבה פנימית ונטירת שנאה כאויב המיסר, רק כמו שכתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ואמר ואהבו שחרו מוסר".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**: ביאר מלבי"ם, שהבינה היא התבוננות האדם מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, ואילו תבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, והשגתה היא בראיה מרחוק.

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, כביטוי של היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים.

את פסוק ה': "**אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא**" מבאר מלבי"ם שיראת ה', היא ראשית החכמה, שהרי החוכמה מתנגדת ליצר הלב, ולכן הם לא יופנמו ויחוקקו בלב האדם אלא ע"י יראת ה'. אבל יש לדעת שללא חוכמה, לא יהיה לאדם יראת ה', שהרי אי אפשר לאדם להבין את גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, המלמדת אותו ללכת בדרכי ה'.

"**כבר התבאר כי ראשית חכמה יראת ה', שאחר שחקי החכמה אין עליהם מופת והם מתנגדים ליצר הלב, אי אפשר שיחקו חקי החכמה בלב אלא ע"י יראת ה', וכמ"ש חז"ל אם אין יראה אין חכמה, שע"י יראת ה' יקבעו בלבו חקי החכמה אשר צוה ה' ונתנם לבני אדם, אולם אמרו עוד שאם אין חכמה אין יראה, שא"א שיבין אדם גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, שהיא תלמדהו ללכת בדרכי ה' ועל ידה יבין גדולתו של יוצר בראשית, עד שיבין יראת ה'...**"

ועוד, אפילו שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקי עולם אשר הוא ירא מגדולתו, ויורגל בהם עד שישובו להיות אצלו כדברים הנודעים בחוש וכמושכלות, אמנם אם יוסיף בבקשת החכמה לבקשה ככסף וכמטמונים, אז יבא למדרגה למצוא דעת אלוקים, והם הידיעות הנשגבות בענייני האלוקות כמו מעשה בראשית ומעשה מרכבה שאין מופרים אותם אלא לחכם ומבין מדעתו".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. כמה שילם אברהם לעפרון החיתי עבור מערת המכפלה?

א. ארבע מאות שקל כסף, עובר לסוחר.
ב. קיבל אותה בחינם.
ג. ארבע מאות שקל זהב, עובר לסוחר.
ד. מאה שקל כסף, עובר לסוחר.

2. מה השביע אברהם את אליעזר, לפני ששלחו למצוא אשה ליצחק?

א. שיבחר נערה עם מידות טובות.
ב. שיבחר אשה מארץ מולדתו.
ג. שלא להשיב את יצחק לשם.
ד. תשובות ב' וג' נכונות.

3. בן כמה היה ישמעאל במותו?

א. בן מאה שבעים וחמש שנה.
ב. בן מאה ועשרים שנה.
ג. בן מאה שלושים ושבע שנה.
ד. לא ידוע כי לא הכתב בתורה.

שאלה עפ"י פירוש רשב"ם - כיתות ד' עד ח'

7. מתי נתן אליעזר את הצמידים והנזם לרבקה? (פרק כ"ד)

א. רק לאחר ששאל אותה למשפחתה.
ב. לפני ששאל אותה למשפחתה.
ג. מיד לאחר שאמר: "גם לגמליך אשאב".
ד. מיד לאחר שהשקתה אותו.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. מהיכן למדים ש"כל המבקש רחמים על חבירו הוא נענה תחילה"?

א. מתפילת אברהם על אנשי סדום.
ב. מתפילת שרה על אבימלך.
ג. מתפילת אברהם על לוט.
ד. מתפילת אברהם על אבימלך וביתו.

5. איזה מידה בחכם ממסכת אבות יש בתשובות של רבקה לאליעזר?

א. אינו נבהל להשיב.
ב. משיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.
ג. לא מדבר לפני גדול ממנו.
ד. כל התשובות יחד נכונות.

6. מדוע השביע אברהם את אליעזר ע"י שימת ידו תחת ירך אברהם?

א. כך הם דרכי השבועה בעבדים.
ב. רמז שלא יקח ליצחק אשה כנענית.
ג. מפני שהנשבע צריך לאחוז בחפץ של מצווה.
ד. תשובות ב' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש רשב"ם - כיתות ד' עד ח'

8. "ויגוע וימת אברהם בשיבה טובה" (פרק כה') למה התכוונה התורה?

א. היה שבע מכל תאוות העולם הזה.
ב. לא התחיל עינוי בניו בעודו חי.
ג. שבע נפשו בימיו ולא רצה שיתארכו.
ד. ישמעאל עשה תשובה.

ברכות והודעות

מדרשת "הדרך אלייך" בחשמונאים מזמינה את בנות היישוב בגילאי 18 עד 40 להשתלב במדרשה שתעניק לכן כלים להעצמה אישית וצמיחה תורנית ורוחנית באווירה חמימה וחברותית.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי ע"י כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לאזכרה של קרוב משפחה – הרב שמעון בוחניק – 050-2339941